

Manutulim Tamallermini Qanrutyutet Atullri

Igarta Qayaruaq Mary Nicolai

MANUTULIM TAMALLERMINI QANRUYUTET ATULLRI

Igarta Qayaruaq Mary Nicolai

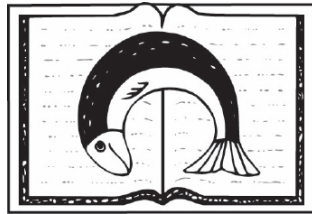
Grade 6, Survival, Realistic Fiction

Made possible, in part, through funding through the Piciryaramta Elicungcallra Grant (US Department of Education S356A090066)

©2013 Lower Kuskokwim School District, Bethel, Alaska 99559; Lower Yukon School District, Mountain Village, Alaska 99632; University of Alaska Fairbanks, Fairbanks, Alaska 99775

All rights reserved. The use of any part of this publication reproduced, transmitted in any form or by all means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, or stored in a retrieval system, without the consent of the publisher, is an infringement of the copyright law.

The contents of this book were developed under a grant from the U.S. Department of Education. However, those contents do not necessarily represent the policy of the U.S. Department of Education, and you should not assume endorsement by the Federal Government.

To order copies:
Curriculum/Bilingual Dept.
Lower Kuskokwim School District,
P.O. Box 305,
Bethel, Alaska 99559
Phone: (907) 543-4800 Fax: (907) 543-4924

Manutulim Tamallermini Qanruyutet Atullri

Igarta Qayaruaq Mary Nicolai

Quyana

Quyavikluku Manutuli Paul George Guy.

Una kalikaq picicurcanrituq qanemciteksailkanga.

Quyaviksugluki-llu: qalarutestelput Apauriput, aatalput
Angukarnaq Joseph Guy, aanaput Nayak'aq Sophie Guy,

Uyaquq Joe Lomack, Arcaqerluku Agayun.

Ayagluteng

Manutuli unuakumi tupagtuq. Egaleq-llu qinerrluku qaill' erenrem ayuqeqatarngatellra paqtaa. Ircaqurrrnam ketiini unitani aqvanaluki snuukuukun. Ella quunirngalan aipani pia qavartaryarnaluni Taress'ankunek maligluni. Yuurqerraarluni upengssaartuq atu'urkaminek, neqkanek-llu. Taress'aq, Nanugaq, Aataq-llu upingariameng Manutuli ullagaat. Upingariameng snuukuuteng ayagcetai ayakcaarangluteng-llu.

Ayainanermeggni arulaiqertut merniunercirnaluteng. Taquallrumeng neqerrlugnek apiataryunga'artut. Ekualiluteng-llu qanikcamek urugciriut kuuvviarnaluteng. Nernginanermeggni Manutulim avatni kiarterraarluku Aatankut-llu pii "Pela'atekarvimtenun tekitniartukut." Aatankuk, Nanugaq-llu quyaqertuk nalluamegnegu Manutulinkuk qavartarviak. "Kitak' ampi ayakcaarnaartukut." Nanugam quyumssuarluni kiugaa.

Nerumariameng snuukuuteng ayagcetai ayakcaarluteng-llu. Manutuli assililuni kiartuq. Ingrit pii inivkarluteng. Tengrunga'arlluni cukaksuaranga'artuq. Ilain-llu cukariksuarluteng maliggluku.

Qavartarvik

Canirngalriamun tekicameng kevraartut avayaitnek avatemeggnak keputut. Aataq ayakaqsailami ingrinun cacilengermi maligtaqui ellimerutait. EIngut avayaitnek tangrrami ullagai kepulluni-llu. Umyuar-teqluni makut canganaitnayukluki. Amlleriata ullagai Manutulinkut. Mallgiamiki taukut tegumiani Manutulim manuanun ellii. Manutulim tangrramiki Aataq pia “Taukut elluatuunritut avayat, curuqekuvki qerruciiquten acin-llu urugluni. Taumek kevraartut avayaitnek curulilalriakut.” Aataq kangingami kiugaa “aa-arraa.”

Cururkat ellimariata pelatekaq napartaat. Kaassalinarvilleq-llu kaminialiarraq kumarrluku qakinernek equirraarluteng. Manutuli pelatekamek an’uq saaniicuar umyuaqercamiu imirluku-llu qanikcamek. Avatni kiartaa nunaniryugluni-llu quyumlliuq umyuaqluku apa’urluni-llu ayalallrak. Ataam-llu pelatekamun iteryarturluni.

Itrami saaniik mania kaminiamun. Ilani pii “Ampi atakutarnaurtukut.” Taress’am taquani quyaqerluni taqukam uqui antai keniumiita. “Una uksuaq pitaqaqa,” piuq Taress’aq. Aataq-llu tua-i anciluni kinengyagnek. Nanugaam assaliani antai, “Unuaq aipaqa assalillruuq ayagciqnillemteni.” Manutulim neqerrluarutni antai. Tamarmeng-llu neqkat ilangarterraarluki ellamun anluni aviukartuq ciuliani umyuaqluki ataam-llu iterluni pelatekamun. Agayurraarluteng-llu nerengluteng. Saaniicuaraat qallangengan ilani aptai, “Kina saayurciqa?” Aataq yagtuq. Saskamek-llu tegulluni imiritaa qallangumalriamek mermek. Imiritraarluku Aataq kuuvvialiuq Manutuli tauna saaniik aturluku.

Taqngameng Aataq piuq, “Quyanaqvaa-ll’ neqkegciluta.” Manutuilim ilani pii, “Unuaqu Ircaqurrnam ketiinun ayagyararniartukut, ikamralugpiak Aatam qamurniarak.” Qanrumarian inarrviteng antait, inarrrluteng-llu. “Erqaarqan ayagciqukut,” Aatam qanrinanermiini umcigtaa pelatekam amiiga. Inarrrluteng-llu.

Unuakumi

Tupiimi Manutulim kaminiaq kumartaa kuuvvialiluni-llu. Kiiriksu-
arangan ilai tupagtut. Kuuvviarluteng-llu. Taqngameng inarrviteng
qemagtait, pelatekaq-llu imlluku. Manutulim pii ut'reskuneng ma-
kut uciliisqelluki. Tua-i upingariameng snuukuuteng ayagcetait. Ta-
ress'aq-llu ciumek ayagluni nallunrilamiki unitateng. Manutulim kin-
gunelirai ilani. Ayakcaarluteng-llu.

Qertuqaq tevaat tua-llu ellatairulluni. Camek-llu tangerciigali-
luteng. Ingrimek cali tev'ut, atrainanermeggni Manutuli caciirtuq.
Camek tangeqsailami arulairtuq. Snukuuni arulaircetaa niicugni-
yaaqluni-llu malimineq. Camek niitenrilami ataam snukuuni ayag-
cetaa iqalluguat tangrraarluki. Nutaan elpenguq avtellrullinilria ila-
minek.

Ataam snukuuni ayagcetaa ayakcaarluni-llu. Camek tangeq-
sailengermi ciutmun ayagtuq. Mernungami arulaiqertuq, piyualuni-llu
avatni paqtai. Nutaan elpenguq uivvaarluni ayallrullinilria snukuukun.
lqlutmun-llu caqirtellrulliniluni. Snukuuum kaassaa paqtaa, maat-
en pia uquirrniarallinilria. Nutaan elpenguq nanlucimineq keluqvanun
ayallrullinilria. Tua-ll' nutaan utetmun ayagtuq.

Piinanermi ingrim qaingani uquirtuq. Camek-llu avaliinani, ki-
ingan nangcaminek. Aatiin qanlallra umyuaqertaa arenqiallugeskan
yuilqumi uitauraasqelluku. Cali taician uitaurtuq kiarcesciigalami.

Atakuyartuan anrutaa qamna nep'nguq. Elpengluni-llu ernerpak nereksailucimineq. Kaingermi nallunguangnaqsaaqaa, taugaam anrutii nepliriinartuq. Apa'urlullran qanlallra umyuaqertaa, "Kailleq anglanarqenrituq. Naanguaqelalten wall' kaimelten umyuaqerciiqat-en kainiqengkuvet." Tua-i elliin tamana mikelnguullermini aturngaicukellrua. Tamakut Apa'urluan qanlallri umyuarani pugngartut. Umyuaqerrluku-llu cali yuilqum neqkaucillra. Qanikcaq pakigaa nunapik-llu alairluni maaten piuq tuntut neqait menuinateng qatqapiarluteng-llu. Avuqcaartuq tuntut neqaitnek pakikaniiraqluku qanikcaq. Piuraqerluni kavirlinek tangertuq. Quyaqerluni yuanguq kavirlinek. Unatmi tumaa imangarcan nerai kavirlit, tuntut neqaitnek avuluki.

Amllermek nerenrilngermi anrutii nepairtuq. Qerruyiqertuq anuqsaarangellrani. Ikamragni canirtak uqrucirluku snuukuuni. Inarcaaquq taugaam qerrutellran qavarcetenritaa. Makluni tarritaqluni piuq unugpak. Ilani nunameggni umyuaqai, ciuliallani-llu umyuaqurari.

Unuaquani

Unuaquani erqaallrani avatni tangrraa nani uitaqapiarucini nal-lunrirluku. Cunaw'-am ingrit akunliitgun ayallrullinilria. Umyaurtequq unitani ullagnaluki. Tuani-llu pitaa uitiin, taquari-llu. "Waniwa tungiitun ayakuma erneq qukarpailgan tekiciqua," Kiimelngermi qanertuq. Tar-ress'ankut-llu tamaani uitayukluki.

Atraqcaartuq ingrim kangranek. Napatailan kangra napat ciukluki piyuguq, ayarulinaluni. Napanun tekicami eluckellriamek yuartuq. Tap-taaryarani antaa kiarrnginanermini. Nataqucami eluckegcarpialriamek napamek kepaa ipegcarluku-llu piyunartacimitun ipgialan taptaryaraa nuussiq. Umyuaqertaa apa'urullran qanlallra, "Ayaruuq amllerneq atu-utengqertuq yuungnaqsaramteni. Yuilqumi arenqiallugeskuvet ciemek ayarurkavnek pikina." Ciuggluni-llu qanertuq, "Una-wa assillilria."

Qaqicami ayakcaartuq. Qavcin ingrit tevai uyungqerluni-llu kiar-tuq mernuincirluni. Qalluvagni yuuqerak meciqataagnek. Qanikcar-rarmek-llu teggulluni qanminun urugcetaa igluku-llu. Nangertuq an-eryaapaggaarluni-llu ataam piyuualuni unitiin tungiinun.

Piyuanguinanermini kaingellni niilluku ciisqumiggluni tuntut neqa-itnek ner'uq. Piniarusngiinaami. Utumariqercami tunglia ingriq tevyar-turaa. Umyuartequq unuamek yuartenun yuangnayukluni. Taress'an-kut utaqanrilkata. Cukaksuarangaarrluni piyuguq. Ingrim kangra tekicamiu uyungqertuq. Nangerrluni-llu ketetmun atrartuq unitateng uitanayukluki. Tuntumek pitellruami ciuqlirmi ayakarraallermeggni. Tengruqapiggluni pulayarturtuq kevraartut akunliitgun. Unitani nallun-ritqapiaramiki nanluciit ullagai. Pulallerminek anqatiimi ciunerkani tan-graa. Aneryaapagluni-llu, uyungqerluni. Maaten piuq snuukuuq,

ikamrak-llu cataunatek. Tua-i nallunrirtuq Taress'ankut aqvallrul-
linikait unitai.

Elpenguq tuani yuartenun yuarnayukluni. Aatiin qanlallra neqakaa.
Tamaumiimi qalluvagni ultak, ataam-llu snuukuuminun utercunga'ar-
tuq. Nani navgiaqata unitesqessuitelaitki. Cukangnaqa'arrluni snu-
ukuuminun utertuq.

Atakuurcan snuukuuni-llu tangerrsugngariamiu napat avaitait-
nek avuqcaartuq ekualinaluni. Canegnek-llu avurtuq ekialirnalukek
qalluviigni. Ingrim kangranun tekicami canegnek ekialirak qalluviigni.
Qerrutellni utumarinayukluku. Ilakuani can'get ekquteknaluki. Kenrutni
amllenrilata caperrsung'ermi naspaaluni kumartaa upingarian ekualiar-
kani. Ciuqliq kenra egmian nip'uq. Ataam-llu uitaqarraarluni naspaaguq,
nutaan kumaksuaranga'artuq. Cupuksuararaa ayucirluku, ayuan-llu
murirluku avayanek. Quyaqerluni napat avayaitnek muriqaqluku. Tuntut
neqaitnek tegulluni ner'uq kiarrluni-llu yuartet kenurraitnek tangerr-
nayukluni.

Qamevkanritengnaqluku eka murilkaa. Avatii tan'geriuq, ikam-
ram-llu iluani inarrluni snuukuuran aqumlleranek curulirraarluni. Qilak
tangrraa. Maaten piuq qiuryaungalnguut agiirtellriit. Avatminun teki-
cata qanrutai, "Tuguyukuvcia tegucia." Maaten avatni pia, tanqigillinil-
ria. Unugpak tua-i nengllian qavanrituq. Tamakut-llu qiuryaungalnguut
ungugpak nayuraat. Tua-i umyuarteqluni qavaqaquuni tupagngaitnayuk-
luni.

Ertellrani

Unuaquani ercan kainiqngami piniarusngiinaami-llu Kuiggluk tangrruaraa qaill' yaaqsigtacia. Piyuanaluni umyuartequq. Muragnek tegulluni canirtai Kuiggluk cauluku. Yuartet tangrrarkaatnek snuukuuq tekiskunegteggu nallunailkucirtuq Kuiggluum tungiinun ayaucia.

Umyuartequq pissurtet tumyarait paireskuniki uteqcaarnaluni. Ayaruni teguluku ingrim kangranek atrartuq. Qalluviigni cali ullingqi-igneq kavircecagnek yuartenun egmian tangernayukuq. Yaaqvanek kavicetelliit mistulaata.

Ayainanermi camek niituq, tuar-llu tang tengssuutngulria. Kiarteng'ermi camek tangenrrituq. Avatni kiartelaagaa qertucuaralriamek-llu ingrimek tangrrami aqvaqurtuq tungiinun. Qanikcam qainganun arulairtuq egmian tangernayukluni. Mallgiinarngalan tengssuun ayaruni tegumpagaa, umyuarteqluni naken-kiq alairniarta.

Piuraqerluni tengssuun igvartuq ingrim mengliikun. Manutuli yaqiurtuq pitacirramitun. Tengssuucurtem tangrramiu tengssuun ataam uivutaa. Yuaramegteggu kanarluteng paqtaat. Manutulim elitaqaak yuartek tengssuutemtengraagnek. Manutuli elucira'artuq assirniluni. Caqucuarmek-llu tengssuun igceciluni.

Manutulim temii tuani kakilacagtuq, nanlucingengatgu. Egmiian-llu umyuamikun quyavikai Murilkesteni, Apa'urlullni, atani, allat-llu qalarutkestek'lallni.

Manutulim piyualuni caqucuar teguyarturaa. Teguamiu ikirtaa, neqerlluarullinilria. Quyassiyaagami kiartuq, tamakut snuukuut

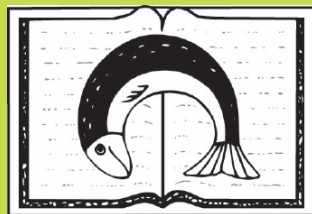
agiirtellriit. Utaqaluki uitaurtuq, nernaluni tekiskata.

Ciuqliq yuarta tekican neqerrluk antaa nernaluku. Taum ap-
taa, “Qangvarnirnek nereksaicit?” Manutulim kiugaa, “Pingayuni
ernerni.” Allurtaa taumek neqerrlugmek. “Tauna amlessiyaagtuq.”
Nuussini anlluku kepa. Carraquinernek-llu cikirluku. Manutulim pia,
“Kaigtua.” Kiugaa, “Qang’a tauna amllertuq.” Tua-i teguluku tauquin-
eq neraa. Egmean anrutiinun tekican ilua nep’nguq. Tuarr-llu-tang
anrutiin callukii igellra. “Cali atataarqu amllekaniirluku nerciquten,”
Aipaan pia.

Ilait yuartet tekicata snuukuura aqvaat. Cunaw’ tanem yuar-
tet akunliitni yualallinikiit. Elliin-llu niicuunaki wall’ tangeqsaunaki.
Tua-i qavcin sass’at peluata nerenqigcetaat, nutaan amllerkaniir-
luku neqerrluk. Cali ataam anrutii neplirtuq. Tegganrata pia, “Ner-
eksaitellruavet qavcini ernerni waten piuten. Ataucikun nerkuvet
nerelpet pitaqsaraaten.” Taringamiu tua-i maligtaqua alerquutii.

Uterteqcaartut malikurluteng. Alulainanermi neq’aqaraa call-
ni taukuni ernerni. Tengruluni-llu nell’itlerkaminek ilani tangerrsuami-
ki qanemcitnaluki.

Qakuurcan aanani, aatani ilait-llu tegganret qanemcitai ta-
makunek atullminek. Taukunek-llu qiuryanek. Niicugnirraarluteng iliit
piuq, “Taukut qiuryaullrunritut. Nayurtevet nayullrulliniatgen.” Ata-
am tuani kakilacagtuq. Quuyurniluni-llu.

Lower Kuskokwim School District